

Notă asupra ediției

Antonimele (gr. *anti* “contra” și *onyma* “nume”) sunt cuvintele care aparțin aceleiași părți de vorbire și care au sensuri opuse. Astfel, antonimele, de regulă, pot reda:

1. noțiuni care se exclud reciproc (*sănătate – boală, viață – moarte, afirmativ – negativ, dragoste – ură* etc.);

2. noțiuni polare care admit și una neutră, de mijloc (*slab – normal – gras, a începe – a continua – a termina, început – mijloc – sfârșit, majoritate – egalitate – minoritate* etc.);

3. noțiuni care indică direcții opuse (*sus – jos, înainte – înapoi, răsărit – apus, stânga – dreapta* etc.).

Antonimele pot reda și alte sensuri, care, de fapt, reflectă existența în viața reală a contrastelor dintre stări, situații, calități, acțiuni, idei etc.

Realitățile de astăzi dictează achiziționarea unui imens volum de informații într-un termen cât mai restrâns. Aname din acest motiv structura prezentului dicționar a fost concepută astfel, încât, în locul unor definiții extinse ale cuvintelor care formează perechea antonimică, s-a dat preferință sinonimelor. Am procedat în acest mod din două considerente:

1. sinonimele oferă o informație lexicală amplă într-un spațiu foarte restrâns;

2. sinonimele reprezintă o cale rapidă și eficientă de îmbogățire a vocabularului.

Dicționarul ilustrează, în mare măsură, posibilitatea sinonimelor primului cuvânt al perechii antonimice (situat în coloana din stânga) de a forma, în anumite contexte, relații de antonimie cu cele ale cuvântului al doilea al perechii antonimice (situat în coloana din dreapta).

Prezentul dicționar reflectă nu numai legătura strânsă a antonimiei cu sinonimia, ci și cu alte categorii semantice fundamentale, cum sunt polisemia și derivarea.

Pentru a reduce întrucâtva spațiul, am renunțat parțial la includerea în registru a derivatelor verbale participiale, devenite adjective, care nu cunosc alte sensuri decât cele ale verbului-bază.

Dicționarul cuprinde circa 4000 de perechi antonimice. Registrul lui este constituit din cuvinte care reprezintă, în special, fondul literar al limbii române. Dicționarul conține elemente de ortoepie (este indicat accentul cuvântului-titlu) și de morfologie (este indicată clasa morfologică a cuvântului-titlu și, implicit, a celor din seria lui de sinonime).

În sintagmele propuse în calitate de exemplu de utilizare a cuvântului respectiv, pentru înlocuirea acestuia, a fost folosită tilda (~).

În literatura artistică antonimele contribuie la crearea unor imagini plastice deosebit de expresive. Îndemnăm cititorii să observe fenomenul antonimiei în operele artistice pe care le parcurg, cu sufletul și rațiunea – proză sau poezie – asigurându-i că vor pătrunde mult mai profund sensul celor scrise, că vor savura limba română ca pe “un fagure de miere” (a se vedea *Addenda ilustrativă*, pag. 426).

Prezentul dicționar îl dorim util elevilor, studenților, cadrelor didactice, ziariștilor și tuturor celor interesați în cunoașterea bogăției lexicale și expresive a limbii române, în calitate de sursă de instruire, dar și ca instrument permanent de lucru asupra textelor.

Pe această cale, țin să aduc mulțumiri distinșilor profesori **Ion Ciocanu** și **Ion Melniciuc** pentru sugestiile deosebit de valoroase la elaborarea dicționarului.

Autorul

Abrevieri

adj. – adjectiv, adjectival

adv. – adverb, adverbial

cf. – confer

fig. – figurat

pl. – plural

s. – substantiv

vb. – verb

abjéct *adj.*

infam, josnic, mizerabil, nedemn
(*un om ~ ; o faptă ~*)

abnegăție *s.*

dăruire, devotament, consacrare
(*a demonstra ~ în ceea ce face*)

aborigén *adj., s.*

autohton, băstinaș, indigen, neaoș,
pământean
(*o populație ~ ; a întâlni un ~*)

abrogá *vb.*

a anula, a desființa, a invalida, a
suprima
(*a ~ o lege ; a ~ un regulament*)

abrogăre *s.*

anulare, desființare, invalidare,
suprimare
(*~ a unei legi ; ~ a unui regu-
lament*)

abscóns *adj.*

echivoc, imprecis, indefinit, în-
curcat, neclar, nelămurit, vag, (*fig.*)
încâlcit, nebulos, obscur
(*o afirmație ~ ; o situație ~*)

absént *adj.*

lipsă
(*o vitamină ~ în lămcăie*)

absență *s.*

lipsă
(*~ a unei vitamine*)

absolút *adj., adv.*

- adj.* nelimitat, suprem
(*o putere ~ ; o autoritate ~*)
- adj.* perfect, total
(*o ordine ~ ; o liniște ~*)
- adv.* complet, completamente,
total
(*a fi ~ de acord ; a fi ~ pregătit*)

absolutíst *adj.*

antidemocratic, autocratic, totalitar
(*un regim ~ ; un stat ~*)

bun *adj.*

cumsecade, distins
(*un om ~ ; o faptă ~*)

indiferență *s.*

dezinteres, nepăsare
(*a demonstra ~ în ceea ce face*)

străin *adj., s.*

pripășit, venetic
(*o populație ~ ; a întâlni un ~*)

adoptá *vb.*

a accepta (prin vot), a valida
(*a ~ o lege ; a ~ un regulament*)

adoptăre *s.*

acceptare (prin vot), validare
(*~ a unei legi ; ~ a unui regu-
lament*)

clar *adj.*

comprehensibil, deslușit, explicit,
expres, inteligibil, lămurit, precis,
(*fig.*) limpede, transparent
(*o afirmație ~ ; o situație ~*)

prezént *adj.*

existent
(*o vitamină ~ în lămcăie*)

prezență *s.*

aflare, existență
(*~ a unei vitamine*)

relatív *adj., adv.*

- adj.* limitat
(*o putere ~ ; o autoritate ~*)
- adj.* incomplet
(*o ordine ~ ; o liniște ~*)
- adv.* aproape, parțial
(*a fi ~ de acord ; a fi ~ pregătit*)

democrátic *adj.*

democrat
(*un regim ~ ; un stat ~*)

A**abstráct adj.**

1. teoretic
(*o concepție ~; o propunere ~*)
2. fantastic, fantezist, imaginar, imaterial, ireal, plâsmuit
(*o lume ~*)

abstractizare s.

abstracție
(*~ a unei imagini*)

abstrácție s.

abstractizare
(*~ a unei imagini*)

absúrd adj.

illogic, irațional, nelogic, nerațional, stupid
(*o afirmație ~; o acțiune ~*)

absurditate s.

aberație, aiureală, bazaconie, elucubrație, enormitate, fantasmagorie, prostie, stupiditate
(*această afirmație este o ~*)

abundént adj.

1. bogat, bun, îmbelșugat, îndestulat, mare, mănos
(*o recoltă ~*)
2. bogat, copios, îmbelșugat, îndestulat, (*fig.*) princiar
(*o masă ~*)

abundénță s.

belșug, bogăție, îndeținere, opulență, prisos, profuziune
(*~ de produse agricole; ~ de alimente*)

acalmie s.

calm, liniște, tăcere, (*fig.*) pace
(*o stare de ~*)

accelerá vb.

1. a grăbi, a iuți, a urgenta, a zori
(*a ~ un proces; a ~ un lucru*)
2. a crește, a mări, a spori
(*a ~ viteza*)

concrét adj.

1. practic, pragmatic
(*o concepție ~; o propunere ~*)
2. material, palpabil, perceptibil, real, sesizabil, tangibil
(*o lume ~*)

concretizare s.

materializare
(*~ a unei imagini*)

concretizare s.

materializare
(*~ a unei imagini*)

lógic adj.

fundamentat, întemeiat, just, motivat
(*o afirmație ~; o acțiune ~*)

adevăr s.

realitate
(*această afirmație reflectă un ~*)

sărác adj.

1. insuficient, neîndeținător, redus, mic
(*o recoltă ~*)
2. frugal, modest, sărăcăcios, simplu
(*o masă ~*)

sărăcie s.

insuficiență, lipsă, penurie
(*~ de produse agricole; ~ de alimente*)

furtúnă s.

vifor, vijelie, (*fig.*) zburcium
(*o stare de ~*)

încetini vb.

1. a amâna, a frâna, a întârzia, a târăgăna, a tergiversa, a trena
(*a ~ un proces; a ~ un lucru*)
2. a micșora, a reduce
(*a ~ viteza*)